

PRIKAZI STRANIH KNJIGA I ČASOPISA

Pukovnik Gordon Mun: JEDNO RAZMATRANJE PROCENE SITUACIJE I DONOŠENJA ODLUKE¹⁾

Članak donosi još jedno gledište po ovom važnom pitanju koje je dosada već više puta razmatrano. Pisac procenu situacije i donošenje odluke uzima kao univerzalni misaoni proces, koji svaki čovek, skoro svakog dana, obavlja u bezbroj situacija. On želi da kroz analizu ukaže na mogućnost da se dođe do savršenijeg i organizovanijeg formiranja ovakvog procesa kod vojnika, odnosno komandnata, koji ga u specijalnim prilikama, i to ne za sebe lično već za račun jedinice kojom rukovode, obavljaju. Pisac ne govori mnogo o psihološkim analizama i zaključcima, ali preporučuje određeni metod pri proceni situacije. On osuđuje ekstremna gledišta o suštini ovog procesa, kao što su, naprimer, ona da se odluka može doneti samo u inspirisanom stanju, tj. da je ona rezultat posebne nadarenosti, ili da je odluka rezultat prostih ili komplikovanih računica. Pisac smatra da misaoni proces donošenja odluke, odnosno procenijavanja situacije koji tome preti, nije ni jedno ni drugo, već neka sredina između ta dva ekstrema. On stoji na gledištu da je obrazac izrađen od strane Generalštaba SAD, a koji treba da posluži kao potsetnik za rad pri proceni situacije, dobar kao vodič u ovoj vrsti posla, mada će se procena češće vršiti razmišljanjem i misaonim kombinovanjem, odnosno poređenjem, nego kroz pisane dokumente.

Međutim, u docnijem izlaganju pisac je svoje napore uglavnom usmerio na to da dokaže da se i kroz nepisanu procenu, tj. rad napamet, može koristiti pomenuti obrazac, propisan za sve vidove Armije SAD, koji ovako izgleda:

1. Zadatak

2. Situacija i mogući pravci dejstva:

¹⁾ Realistic Decision Making at Division Level, by Colonel Gordon A. Moon, *Military Review*, SAD, jul 1957.

a) Razmatranje onoga što utiče na moguće pravce dejstva. Odrediti i analizirati faktore koji će uticati na izbor pravca dejstva kao i one koji će, verovatno, uticati na dejstva neprijatelja.

Razmotriti sledeće (ako bude potrebno i druge) faktore:

(1) karakteristiku zemljišta, hidrografiju, vremenske uslove, komunikativnost itd;

(2) odnos snaga, njihov sastav, raspored, prošla i sadašnja značajnija dejstva, logistički faktor, moral, nuklearna oruđa, hemisko-biološka i radiološka sredstva, vreme i ojačanja;

b) mogućnosti neprijatelja; uočiti sve moguće pravce neprijateljskog dejstva i kako bi sve to imalo uticaja na izvršenje sopstvenog zadatka; verovatnoću da neprijatelj postupi na jedan od pretpostavljenih načina;

c) pravce dejstva sopstvenih snaga; uočiti moguće pravce dejstva koji bi mogli dovesti do uspešnog izvršenja zadatka.

3. Analiza mogućnih dejstava obeju strana: Odrediti neprijateljske verovatne mogućnosti u odnosu na svaki naš mogući pravac dejstva.

4. Poređenje sopstvenih mogućnih dejstava (po pravcima). Odrediti prednosti i slabosti svakog od mogućnih pravaca u svetlosti odlučujućih faktora date situacije i procene koji pravac obećava najviše uspeha.

5. Odluka.

Pisac ističe da se ovaj obrazac ne sviđa mnogim oficirima Američke armije koji smatraju da ne odgovara praksi nepisane procene situacije. S ovim se i on slaže, mada priznaje da postoji bitna razlika u metodi koji se koristi prilikom pisane odnosno nepisane procene situacije. Ako neko treba da pomnoži 249 sa 6, on će sasvim različito postupiti, odnosno primeniti različit metod, prema tome da

li to radi na hartiji ili napamet. U prvom slučaju koristeće poznati metod množenja šestice sa jedinicom, deseticom i stotinom. U drugom slučaju poći se verovatno od toga da je 249 za jedan manje od 250, da 6 puta 25 iznosi 150, odnosno kad se tome doda nula, 1.500, i da od toga treba oduzeti 6 da bi se dobio konačan rezultat 1.494.

Izgleda da se i pisac našao pred već poznatim problemom: da li procenu situacije treba vršiti jednim kompleksnim metodom, kako se to u praksi obično i dešava, ili se treba držati nekih propisanih obrazaca koje su napravili oni koji su dedukcijom, na bazi niža praktičnih primera, došli do izvesnog, manje-više, određenog redosleda. Tako se, naprimer, u navedenom obrascu može uočiti da sve navedene tačke ne zahtevaju neko analiziranje, kombinovanje ili rezonovanje. Tačka 5, tj. odluka, ustvari je kratko izlaganje zaključaka koji logično rezultiraju iz prethodnih tačaka procene. Podtačka 2a, koja nosi naslov »Razmatranje onoga što utiče na moguće pravce dejstva«, sastoji se u suštini od činjenica već poznatih komandantu, a podtačka 2b »Mogućnosti neprijatelja« sadrži podatke koji se normalno dobijaju od obaveštajnog oficira. Prema tome, stvarno komandantovo analiziranje, kombinovanje i rezonovanje izgleda da je predviđeno jedino u tački 1 »Zadatak«, podtački 2c »Pravci dejstva sopstvenih snaga«, tački 3 »Analiza mogućnih dejstava obeju strana« i tački 4 »Poređenje mogućnih pravaca sopstvenog dejstva«. Pisac ovde ističe značaj tačke 1 »Zadatak« koja, po njegovim rečima, »nije prosto ponavljanje zadatka dobijenog od više komande«, iako tako misle mnogi neiskusni oficiri.

Kod podtačke 2c pisac upozorava da treba izbegavati suviše detaljno procenjivanje svih mogućnih pravaca koji stoje na raspolaganju. U tom bi slučaju procena bila suviše opširna, pa zato treba odmah odbaciti očigledno nepogodne pravce dejstva. Ovog se naročito treba pridržavati pri proceni napamet, jer idenje u širinu samo ometa normalan misaoni pr-

ces procenjivača. Stoga pisac i smatra da u podtački 2c treba najpre uzeti u obzir moguće pravce, a samu analizu mogućnosti dejstva ostaviti za sledeću fazu.

Glavna razlika između pisane i nepisane procene pojavije se u tačkama 3 i 4, koje će se pri pisanoj proceni analizirati odvojeno, dok se u misaonom procesu one uglavnom prepliću, pošto sačinjavaju »koren i suštinu problema«. To je ustvari »ratno proigravanje zadatka u glavi procenjivača«. Kroz analiziranje onoga u tački 3 dobija se ocena, odnosno faktori koji će se upotrebiti pri analizi tačke 4. Iz iskustva škole, u kojoj je pisac nastavnik, vidi se da je uglavnom mali broj oficira koji mogu da u ovoj fazi napamet rešavaju probleme, i to brzo i potpuno.

Kod tačaka 3 i 4 u najvećoj je meri potrebno kombinovanje, analiziranje i poređenje. Ako, naprimer, postoje tri mogućna pravca dejstva neprijatelja i dva pravca za sopstvene snage, onda je preporučljivo da se kroz analizu svaka od tri mogućna pravca dejstva neprijatelja proanalizira, odnosno proigra, i svaka mogućna varijanta dejstva sopstvenih snaga. Ovakvim će načinom rada procenjivač, odnosno komandant koji vrši procenu, otstupati u izvesnoj meri od propisanog obrasca, ali ovaj način pisac preporučuje isključivo pri proceni napamet i kada se ona vrši sa divizijom zaključno.

Pisac, koji se dugo bavio ovim problemom, smatra da ne treba menjati obrazac koji je propisao Generalštab. No, iz njegovog se izlaganja može zaključiti da je misaoni proces koji se odvija pri proceni situacije kompleksna misaona radnja u kojoj se razne ocene, analize, kombinacije i zaključci uzajamno prepliću. Ovo nije ništa novo jer je poznato da se pokušaj ukalupljivanja u iseckane odeljke jednog ovako složenog misaonog procesa, pokazao nemogućan i neprirodan. Pa ipak treba priznati, kao što to uostalom i sam pisac čini, da je nužno predvideti jedan određen redosled pri proceni situacije — naročito kod viših jedinica, a pogotovu kada se ona vrši pismeno.

D. Š.

Potpukovnik **Robert B. Rig: VAZDUŠNODESANTNE TRUPE — POGLED NA BUDUĆNOST¹⁾**

Oko 200 rukovodećih oficira vazdušnodesantnih trupa kopnene vojske SAD održalo je u maju ove godine godišnju konferenciju u cilju razmatranja problema vazdušnodesantnih trupa u bliskoj budućnosti. U ovom članku su, uglavnom, izneta gledišta koja su se iskristalisala na toj konferenciji.²⁾ Iz njega se dalje vidi da su zaključci i predlozi po pojedinim problemima, o kojima se na konferenciji diskutovalo, proglašeni poverljivim, te se ovde oni samo spominju.

U uvodnom delu članka dati su izvesni podaci koji treba da potkrepe postavke o porastu borbenih mogućnosti sadašnjih američkih vazdušnodesantnih divizija u odnosu na završni period Drugog svetskog rata. Tako, naprimer, umesto 24 padobranca koliko je nosio transportni avion C-47, koji je pretežno upotrebljavan u Drugom svetskom ratu, sadašnji C-130 nosi 64, a C-124, 222 padobranca. Znatno je povećan i dolet transportnih aviona, kao i brzina izbacivanja naoružanja i opreme iz njih. U Drugom svetskom ratu vazdušnodesantne trupe su u borbi koristile lako pešadisko naoružanje i minobacače, kao i artiljerijska oruđa 75 mm koja su padobranima izbacivana u delovima. Danas one raspolažu modernom artiljerijom, kao što su haubice 155 mm, koja isto tako može biti bačena padobranima. Pored toga, one raspolažu i raketama sa klasičnom i atomskom glavom (*Honest John*) koje mogu da budu prebačene na vazdušnodesantni mostobran. U bliskoj budućnosti vazdušnodesantne trupe raspolažeće i manjim raketama (*Little John*) koje će se, kao i klasična artiljerijska oruđa, moći bacati padobranima. Prema tome, domet i vatrena moć organskih sredstava današnje vazdušnodesantne divizije nekoliko puta su veći nego što su bili kod vazdušnodesantne divizije u Drugom svetskom ratu i ratu u Koreji.

Razmatranja o ulozi vazdušnodesantnih trupa su uglavnom poznata. Intere-

santno je samo gledište o mogućnosti njihove upotrebe prilikom zauzimanja baza raketa velikog dometa i njihovih skladišta, kao i skladišta nuklearnog oružja. Postoji mišljenje da se izviđanjem iz vazduha ovi ciljevi neće uvek moći otkriti i zatim uništiti pomoću bombardera ili raketa, već da će se za ovo morati organizovati samostalne vazdušnodesantne operacije.

Smatra se da će u vazdušnodesantnim operacijama uloga avijacije KoV biti vrlo značajna i da će njen prvenstveni zadatak biti da obezbedi neophodnu taktičku pokretljivost vazdušnodesantnih trupa. Time se ne želi da umanji značaj avijacije RV koja treba da obezbedi njihovu operativnu pokretljivost i neophodan stepen prevlasti u vazduhu. Avijacija KoV došla bi naročito do izražaja prilikom borbi vazdušnodesantnih trupa na zemlji, pri izvršenju zadataka taktičkog izviđanja, pokretima taktičkog značaja i lokalnom snabdevanju i evakuaciji.

I drugim problemima u vezi sa upotrebom avijacije KoV poklonjena je na konferenciji značajna pažnja. Tako je, između ostalog, razmatrana i primena lakih aviona, konvertiplana, helikoptera naoružanih mitraljezima i raketama, »letećih platformi«, helikopter-platformi za jednog borca i »letećih džipova«³⁾. Iz tog razmatranja izvučen je logičan zaključak da će ova sredstva omogućiti da vazdušnodesantne trupe, koje su izvršile mešoviti desant (padobranski i desant sletanjem transportnih aviona) i obrazovale vazdušnodesantni mostobran, dobiju novi vid taktičke pokretljivosti. Prema tome, budući vazdušnodesantni mostobran obuhvatiće sve tri dimenzije.

Među mnogim postavkama koje su utvrđene na konferenciji najzanimljivija je sledeća: vazdušnodesantne trupe moći će ubuduće da se, posle zauzimanja određenog objekta, duže održe na neprijateljskoj teritoriji. Ovim se bitno menja do-

¹⁾ Airborne warriors — look to the future, by Lieutenant colonel Robert B. Rigg, *Army*, SAD, septembar 1957.

²⁾ Pisac članka ne pripada vazdušnodesantnim trupama, već se nalazi na službi u Pentagonu. Konferenciji je prisustvovao samo u ulozi posmatrača.

³⁾ U pogledu svih ovih sredstava vrše se istraživački i eksperimentalni radovi u kopnenoj vojsci SAD. U istom broju časopisa nalazi se notica iz koje se vidi da su sklopljeni ugovori u vrednosti od 1,702.000 dolara za konstruisanje i ispitivanje »letećih džipova«. — prim. I. S.

sadašnje gledište da se vazdušnodesantne trupe moraju posle kraćeg vremena (najviše tri dana) spojiti sa ostalim snagama kopnene vojske. Po ovoj novoj postavci to bi vreme bilo znatno duže, iako se ne smatra da će vazdušnodesantne trupe biti u stanju da se neograničeno dugo održe na neprijateljskoj teritoriji. Da bi se ovo duže održavanje uspešno obezbedilo, vazdušnodesantni mostobran ne sme da bude statičan. Naprotiv, on mora biti vrlo dinamičan, sličan »amebi«. Kretanje vazdušnodesantnih snaga mora biti neprekidno i to dvostruko: pokret trupa pri premeštanju samog mostobrana i pokret trupa unutar mostobrana. Time se smanjuje osetljivost vazdušnodesantnog mostobrana na atomski udar, a neprijateljske snage se prisiljavaju na defanzivno držanje. Ustvari, budući vazdušnodesantni mostobran se zamišlja kao niz manjih mostobrana (ostrva) sa kojih vazdušnodesantne trupe vrše određene taktičke pokrete u cilju okruženja i uništenja neprijateljskih snaga, a zatim se kreću na novo područje ili rasturaju. Ovu pokretljivost treba obezbediti ne samo zemaljskim, već u prvom redu navedenim vazdušnim sredstvima. Vazdušnodesantne trupe ne smeju biti »blokirane« od strane neprijatelja ili zemljišnim preprekama i pregradama. Ukoliko pokretljivost bude više zastupljena, utoliko će se vazdušnodesantne snage moći duže održati na neprijateljskoj teritoriji. U ovoj postavci našla je izraza ideja klasične uloge konjice. Na konferenciji je istaknuto da se oficiri vazdušnodesantnih trupa ne smeju ograničiti samo na proučavanje vazdušnodesantnih operacija, već se moraju upoznati i sa principima svih pokretnih operacija.

Drugi neophodan činilac za duži opstanak vazdušnodesantnih trupa na neprijateljskoj teritoriji, osim pokretljivosti, jeste vatrena moć. Pored organskih vatretnih sredstava, vazdušnodesantne divizije budućnosti mogu računati i na podršku raketa srednjeg dometa (od 320 do 2.400 km), koje bi napadale neprijateljske baze projektila, aerodrome i kopnene snage upućene u cilju likvidiranja mostobrana.

U članku su razmatrana i pitanja obezbeđenja vazdušnodesantne operacije. Prvi problem iz ovog domena odnosi se na obezbeđenje leta vazdušnog transporta na maršruti u uslovima postojanja atomskih

sredstava PAO. Mada se priznaje složenost ovog problema, smatra se da će se on moći uspešno rešiti. Raščlanjavanje borbenog poretka, letenje raznim maršrutama i profilima leta, izbegavanje reiona koji su jako branjeni sredstvima PAO, vremenska usklađenost leta svih grupa, sigurne veze i precizno komandovanje svim snagama, predstavljaju ključ rešenja ovog problema. Jedna diskusiona grupa je razmatrala i noćne vazdušnodesantne operacije u odnosu na razvoj savremenog naoružanja i opreme, ali njeni zaključci i predlozi nisu izneti u članku. Zaštita vazdušnog transporta lovačkim snagama i borba za prevlast u vazduhu zadržale su svoje mesto u planiranju vazdušnodesantnih operacija. Postoji mišljenje da bi se svaki objekat operativnog ili strategiskog značaja, čak i u velikoj dubini neprijateljske teritorije, mogao osvojiti iz vazduha, bilo neposrednim padobranskim desantom na taj objekat, bilo desantom u njegovoj blizini, pri čemu bi se koristila organska transportna sredstva kao što su helikopteri, laki avioni itd.

Problemi materijalnog obezbeđenja takođe su zauzimali značajno mesto na konferenciji. Snabdevanje trupa na vazdušnodesantnom mostobranu gorivom predstavljajući osnovni problem s obzirom na znatno povećanu upotrebu transportnih sredstava. Smatra se da će se i u bliskoj budućnosti snabdevanje i nadalje vršiti bacanjem materijala padobranima i sletanjem transportnih aviona. Međutim, traženi su i novi putevi. Elisni i mlazni motori, pomoću kojih bi se usporio pad i stabilizovali »kontejneri«⁴⁾ sa materijalom, imali bi da zamene padobran. Način izbacivanja materijala poboljšao bi se na taj način što bi se »kontejneri«, na pritisak dugmeta, izbacivali kroz odgovarajuće otvore na donjem delu avionskog trupa a ne kao dosada kroz vrata. Usko povezano s problemima snabdevanja, evakuacije i sanitetskog zbrinjavanja vazdušnodesantnih trupa, bilo je i pitanje težine materijala. Stari zahtev za lakšim

4) »Kontejner« — sud, posuda, košuljica, omotač. Kod vazdušnodesantnih trupa pod »kontejnerom« treba razumeti materijal u koji se smešta (zamotava) oružje i oprema prilikom njihovog izbacivanja padobranima iz aviona. — Prim. I. S.

naoružanjem i opremom ponovo je istaknut ali sada oštrije.

*

Prikazom nisu obuhvaćena sva pitanja razmatrana u članku, već samo najinteresantnija, a u prvom redu ona koja buduće vazdušnodesantne operacije prikazuju u novom svetlu. U članku je izneto

daleko više detalja i zanimljivih crteža iz kojih se nova shvatanja mogu jasnije uočiti. Postavke izložene u članku zaslužuju tim veću pažnju što nisu plod teoretskog razmatranja samo jednog čoveka, već što odražavaju mišljenje brojnog skupa vrlo odgovornih rukovodilaca američkih vazdušnodesantnih trupa.

I. S.

Pukovnik Ašar-Žams: RAZMATRANJA O IZVIDANJU NEPRIJATELJA U BUDUĆEM RATU

U tesnoj povezanosti sa napretkom savremene tehnike i ratna veština je u stalnom razvoju. Iako izgleda da bi sama primena nuklearnih sredstava bila dovoljna da izmeni dosadašnji lik ratovanja, ipak se mora uzeti u obzir i vođenje specifičnih ratova kao što je partizanski rat. Partizanski način dejstva je, doduše, i ranije igrao značajnu ulogu, iako nije uvek i u svim ratovima primenjivan. Zato on ne predstavlja (kao rat u kome bi se upotrebila nuklearna sredstva) neku novu formu ratovanja, već samo dejstva prilagođena razvoju ratnih situacija i nacionalnih stremljenja. Na ratnu veštinu će besumnje uticati obe forme ratovanja, samo je pitanje da li će one zaista, i u kojoj meri, menjati dosada važeća načela za vođenje rata.

Između mnogih aspekata ratne veštine, pisac¹⁾ u ovom članku razmatra samo jedan — »neprijatelja«. Pritom on želi da dobije odgovor na pitanje: kakav značaj i kakve mogućnosti u današnjim uslovima, s obzirom na pomenuta dva načina ratovanja, ima izvidanje neprijatelja. I ranije je postojala težnja da se o neprijatelju prikupe svi mogući podaci kako bi se preduzele i odgovarajuće protivmere. Pisac smatra da će izvidanje neprijatelja i u budućem ratu, bez obzira na snage i sredstva kojima on raspolaze, imati isti cilj i ulogu, što znači da će i postojeća načela izvidanja i dalje važiti. Uvek će zaraćene strane težiti da saznaju ne samo količinu već i stvarnu vrednost sredstava kojima protivnik raspolaze. Kada je ovo ustanovljeno onda se izvidanje proširuje

na pravac kojim će neprijatelj verovatno dejstvovati. Zatim se teži saznanju vremenskih perioda u kojima se njegove akcije mogu očekivati itd. Količina i vrednost sredstava, pravac i vreme dejstva u najširem obimu predstavljaju bitne faktore strategiskog razvoja operacija, a upoznavanje i razjašnjavanje ovih faktora obuhvata strategisko izvidanje. Radi suprotstavljanja neprijateljskom dejstvu, na prostoru verovatnog sukoba procenjuju se mogućnosti za neprijateljska i sopstvena dejstva: ofanziva, defanziva, povlačenje, trajanje i otsudnost borbi itd; ovo, kao što je već poznato, predstavlja zadatak taktičkog izvidanja.

Da bi se dobili potrebni podaci, koriste se razna sredstva i načini prikupljanja. Dobiveni podaci se najpre moraju srediti, obraditi, proveriti, pa tek onda koristiti u cilju donošenja zaključka o mogućnostima neprijateljskih dejstava. Ovaj klasičan način prikupljanja podataka o neprijatelju neće se u osnovi promeniti ni u budućnosti.

U eventualnom ratu nuklearnim sredstvima količina tih sredstava biće relativno mala, jer celokupan broj A i H-bombi na svetu ne iznosi, po mišljenju pisca, ni koliko količina municije koja je potrebna za popunu oruđa jedne klasične divizije. Prilikom prikupljanja podataka o nuklearnom i termonuklearnom naoružanju potrebno je najpre saznati da li neprijatelj ovim sredstvima uopšte raspolaze, pa tek onda približno proceniti njihovu stvarnu taktičku i strategisku vrednost. Karakteristično je da samo razorno dejstvo borbenih sredstava omogućava i određuje njihovu primenu u taktici, odnosno strategiji i određuje njihovu pravu ulogu. Mada je koncentrična artiljerijska vatra u stanju da prekopa neprija-

¹⁾ Betrachtungen über die Feindaufklärung im Zukunftskrieg, von Col. Achar-James, *Vehrkunde*, Z. Nemačka, jun 1957.

telske položaje, oni se ipak moraju osvojiti drugim borbenim sredstvima. Kada se prilikom razaranja neprijateljevih odbrambenih elemenata probije njegov front, onda nastaje mogućnost za dejstvo pokretnih borbenih sredstava i sastava koji u daljem toku operacija mogu postići i strategiske ciljeve.

Nuklearna sredstva omogućuju mnogo veća razaranja, uništavanja mnogo jačih neprijateljskih snaga i lakše postizanje strategiskog cilja. Prema tome, treba proceniti uništavajuće dejstvo neprijateljskog nuklearnog naoružanja, kao i uticaj tog dejstva na ljudstvo, materijal i druga borbena sredstva.

Izvidanje ima samo tada smisla ako se na osnovu njega može doneti i odgovarajuća odluka. Potrebno je proceniti obim verovatnih razaranja i na osnovu toga preduzeti odgovarajuće odbrambene mere kao što su rastresiti borbeni poredak i dubina odbrane, koja neprijatelju neće omogućiti postizanje ni strategiskog ni taktičkog uspeha. Prema tome, problem se samo kvantitativno promenio jer je povećano materijalno razaranja koje, kao što je to potvrdilo i iskustvo prilikom upotrebe A bombi u Japanu, može odlučno da utiče i na moral branioca.

U daljem izlaganju pisac razmatra karakteristike partizanskog ratovanja i pri tome mogućnosti da se njegovom primenom postignu strategijski ciljevi. Partizanskim ratovanjem mogu sva sredstva protivnikovog ratnog potencijala biti ugrožena i zbog toga se u nekim zemljama pristupa organizovanju odbrane samo određenih objekata (»politika osetljivih tačaka«). Pri tome treba imati u vidu da indirektno posledice partizanskog dejstva često mogu biti sudbonosne (naprimer, uništavanje fabrike naoružanja u zemlji koja je nedovoljno industriski razvijena).

Zato se izvidanjem mora ustanoviti na koji se način partizani naoružavaju, opremaju i snabdeavaju potrebama kako bi se svi izvori snabdevanja (tajni, nacionalni, inostrani i dr.) mogli uništiti. Ne smeju se, osim toga, gubiti iz vida ni postojeća sredstva propagande.

Posebna karakteristika savremenog rata ogleda se u tome što se borbena dejstva mogu razvijati u raznim pravcima. Naprimer, partizani su danas u mogućnosti da dejstvuju iz svakog svog uporišta, u svim pravcima, jer njihovi borbeni elementi mogu biti raspoređeni na velikoj

prostoriji što otežava prikupljanje podataka o broju njihovih jedinica, borbenim sredstvima, načinima snabdevanja i vremenu dejstva. Poseban problem predstavlja t.zv. »zgušnjavanje vremena« u kome se u savremenom ratu razvijaju operacije. Iako se, na osnovu prikupljenih podataka, približno može utvrditi početak neprijateljske akcije, ipak se vrlo često ne mogu blagovremeno preduzeti i potrebne protivmere. Ranije je, zahvaljujući izvesnoj sporosti protivnika u pogledu prikupljanja snaga, sredstava, reorganizacije privrede i industrijske proizvodnje, prikupljanja odgovarajućih zaliha ratnog materijala i dr., bilo moguće pratiti pojedine faze razvoja operacija i rata, dok su danas te faze vrlo kratkotrajne. Neosporno je da će proizvodnja nuklearnog naoružanja i vođenih raketa, bar u nekim zemljama, zahtevati duži vremenski period, no s obzirom na savremena vazduhoplovna i ostala transportna sredstva, neprijateljsko dejstvo se može očekivati za vrlo kratko vreme. U pogledu vođenih raketa, bez obzira naomet, to vreme se skraćuje čak na nekoliko minuta. Prema tome, ukoliko se problem »zgušnjavanja vremena«, i pored novih tehničkih dostignuća, ne može zadovoljavajuće rešiti, treba preduzeti mere da se, s obzirom na ogromnu moć razaranja savremenog nuklearnog naoružanja, zaštititi sve ono što bi moglo biti uništeno, što za svaku nacionalnu privredu predstavlja ogroman teret. Mada apsolutna odbrana uopšte nije mogućna, ipak treba težiti da se još pre eventualnih neprijateljstava preduzmu zaštitne mere koje je moguće i sprovesti. Prikupljanje potrebnih podataka i izvidanje treba usredsrediti na iznalaženje mesta i načina proizvodnje, kao i količine savremenog naoružanja kod neprijatelja. Korišćenje tih podataka može imati »ofanzivan« i »preventivan« karakter, tj. ono treba da omogućiti preduzimanje mera za uništavanje celokupnog ratnog potencijala neprijatelja.

I za partizansko ratovanje važi to isto jer su akcije partizanskih jedinica nezavisne od pravca dejstva protivnika, zemljišta i vremena, te će blagovremeno preduzimanje odgovarajućih protivakcija vrlo često biti nemoguće. Iz toga proizilazi da, čim postoji kakva opasnost, treba zaštititi sve ono što bi moglo biti ugroženo. No, desiće se da u izvesnom periodu rata bude sve ugroženo, te će biti potrebno vršiti tzv.

»pročešljavanje« određenih širih teritorija u cilju uništavanja izvora za snabdevanje partizana svim borbenim i drugim sredstvima.

Ne sme se izgubiti iz vida da nove forme vođenja rata ne isključuju upotrebu motorizovanih i oklopnih snaga, taktičkog vazduhoplovstva i ratne mornarice. Znači ne treba u svakoj prilici organizovati savremenu odbranu umesto klasične, već ovu poslednju treba samo proširiti i dopuniti. Pritom postoji opasnost da se, na primer, pripreme vrše za klasični rat, pa da se usled potrebe za prelaskom sa klasičnog rata na nuklearni doživi neprijatno iznenađenje. No, bila bi ogromna greška ako bi se pripreme jedne zemlje vršile samo za nuklearni rat i time stvorila mogućnost da ona bude pobeđena od strane neprijateljske klasične armije.

Vrhovno rukovodstvo mora rešiti da li će se zemlja pripremati za klasični ili ultrasavremeni rat, razmatrajući šta eventualni neprijatelj može uraditi. Činjenica da se danas način vođenja rata može menjati ne samo u toku celog sukoba, već i jedne jedine bitke, predstavlja novi značajan momenat u vojnoj delatnosti.

Prelaz iz jedne u drugu formu vođenja rata biće iznenađan, te će se i u odbrani morati neposredno prelaziti iz rastresitog rasporeda u klasičnu gustinu borbenog poretka i obratno. Ma kako se brzo ova promena vršila, ona će svakako zahtevati više vremena nego što je potrebno jednom vazduhoplovu da sa A ili H-bombama izvrši određeni zadatak, što znači da bi svaka preorijentacija u toku izvođenja protivakcije zakasnila. Prema tome, treba težiti da se po izvesnim predznacima blagovremeno uoče namere neprijatelja. Na primer, ako protivnik preuzima mere predostrožnosti protiv atomskog napada mogao bi se izvući zaključak da će on verovatno upotrebiti ova sredstva, pa da već račun na protivdejstva istim sredstvima. Kao znak da neprijatelj verovatno neće koristiti nuklearno naoružanje, može poslužiti i to ako on u blizini pojedinih ciljeva razvija značajnija partizanska dejstva, mada ovo može izvoditi i u cilju dezorijentisanja branioca.

Rešavanje najvećeg broja problema u oblasti izviđanja zavisi od sredstava kojima se za to raspolaže. Dosada korišćena sredstva, počev od osmatranja do infra-

crvenih zrakova i radara, poznata su, pa se postavlja pitanje kako će ono izgledati u budućnosti? Ako se razmatraju osnovni zadaci izviđanja kao: lokacija neprijatelja, vrste i količina njegovih borbenih sredstava, pravci dejstva i trajanje njegovih akcija i sl., onda se može zaključiti da će izviđanje ubuduće biti otežano zato što je vremenski razmak između početka akcija i njihovih posledica postao vrlo kratak. Usled toga dosadašnji put za korišćenje prikupljenih podataka (provera činjenica, prenošenje podataka do mesta obrađivanja, njihovo korišćenje, odluka rukovodilaca-komandanta, primena protivdejstva i sl.) više ne odgovara, već se mora skratiti. Najviše vremena zahtevaju obrađivanje podataka i donošenje odluke, jer se obavljaju radom ljudi, te je potrebno ovaj proces potpuno automatizovati pošto bez toga neće biti moguće preduhitriti neprijatelja u njegovim akcijama.

Verovatno da će tehnika, koja je dala savremeno naoružanje, omogućiti i primenu savremenih sredstava za izviđanje, a do tada treba koristiti dosadašnja usavršena sredstva i načine prikupljanja podataka. U vreme mira i rata značajnu ulogu mogu da odigraju i naročito obučeni agenti, koji bi na licu mesta prikupljali potrebne podatke, proveravali ih i obrađivali. Ovo važi i za prikupljanje podataka u nuklearnom i partizanskom ratu, stim što je potrebno da se mreža agentske službe, uz saradnju i izvesnog dela stanovništva, proširi na celu teritoriju zemlje.

Svaki podatak i izveštaj koji odgovara činjenicama mora ponekad biti i interpretiran, ali uvek tehnički obrađen, pre no što se taktički i strategijski iskoristi. Postoji više teorija koje se bave obrađivanjem i korišćenjem informacija. Tako jedna teži saznanju namere neprijatelja, dok druga razmatra sve slučajeve koji se mogu pojaviti kod neprijatelja u vezi i sa drugim elementima. Najčešće se razmatraju najverovatnije i najopasnije mogućnosti, no istorija je pokazala da su porazi često bili posledica nedovoljnog analiziranja baš složenih situacija. Prema klasičnom postupku, procenom verovatnih neprijateljskih namera moglo se doći do ograničenog broja rešenja. U savremenom ratu su mogućnosti neprijateljskih dejstava mnogobrojnije, te uvek treba biti pripremljen (ofanzivno i defanzivno) za što veći broj raznovrsnih situacija.

Sva ova razmatranja ne rešavaju postavljene probleme, već treba da posluže samo kao potstrek za dalja razmišljanja. Bitno je da između klasičnog izviđanja i prikupljanja podataka o neprijatelju i onog u budućnosti ne postoji neka značajnija razlika. Prema tome, stara, ovestana načela ostaju i dalje u važnosti, stim što savremeno izviđanje mora biti u stanju da uspešno izvršava zadatke u sva tri vida rata: klasičnom, nuklearnom i partizanskom.

Izneta mišljenja su interesantna ukoliko bi se ona dalje analizirala u vezi sa drugim elementima za donošenje odluke u savremenom ratu. Razmatranja o partizanskom ratovanju bazirana su, uglavnom, na stečenim iskustvima u Indokini, dok iskustva na evropskom ratištu u Drugom svetskom ratu pisac nije uzimao u obzir, a baš ona i potvrđuju da se partizanskim ratom mogu postići i rešavajući strategijski ciljevi.

D. G.

General-major Hans fon Alfen: INŽINJERSKI PROBLEMI U SVETLU NEMAČKE VOJSKE¹⁾

Posle konstatacije da se zadaci inženjerije, posmatrajući njihovu suštinu, nisu mnogo promenili još od Starog veka, pisac ističe da savremeni tehnički razvoj stalno povećava njihov značaj i obim. Vremenska udaljenost od proteklih ratova, sredena iskustva i konture eventualnog budućeg rata, omogućuju da se inženjerski problemi još jednom razmotre i izvuku pouke za budućnost. Potrebno je naglasiti da ovi problemi nisu isključivo inženjerski, već da oni još u mnogo većoj meri interesuju komandovanje, iako se to možda ne uviđa uvek.

Zatim se u članku iznosi razvoj inženjerije od početka ovog veka pa do završetka Drugog svetskog rata. Zadržavajući se na poznatim pronalascima koji su pred inženjeriju postavljali nove zadatke, pisac nabroja inženjerske probleme koje su u pojedinim periodima rešavali, konstatujući da Nemačka u to vreme nije bila rešila na zadovoljavajući način niz inženjerskih problema.

Od inženjerskih problema koji su u periodu između dva svetska rata, a naročito u Drugom svetskom ratu, uspešno rešeni u nemačkoj vojsci, treba spomenuti zaprečavanje pomoću mina. Isto tako postignuta je brža i bolja inženjerska podrška u borbenim dejstvima oko reka uvođenjem jurišnih čamaca, čime je najzad dobiveno brzo i pokretljivo sredstvo koje je nedostajalo.

Od značajnijih novina u rešavanju inženjerskih problema u ovom periodu treba spomenuti i primenu kumulativnih mina pri napadu na utvrđenja, naročito stalnog tipa. Međutim, motorizovanje inženjerije, kao i opremanje njenih jedinica pontonskim parkovima (odgovarajuće nosivosti), još uvek nije bilo u dovoljnoj meri izvršeno.

U zaključnom razmatranju iskustava iz Drugog svetskog rata pisac uvodi jedan nov pojam: *inženjerski kapacitet* koji predstavlja vrednost koja se dobija kada se broj bataljona svih vrsta inženjerije, uključujući i dodeljene jedinice organizacija Tot i RAD podeli brojem svih upotrebljenih divizija. Divizijski i trupni inženjeri se, naravno, isključuju iz ovog proračuna, s obzirom na to da dejstvuju u ograničenoj divizijskoj zoni.

U Prvom svetskom ratu inženjerski kapacitet u nemačkoj vojsci iznosio je oko 0,64 do 1,0, za vreme operacija na Zapadu 1940 1,6, a u ratu na Balkanu 1,7. U početku rata protiv SSSR, 22 juna 1941, on je iznosio 1,6 na celom Istočnom frontu. Međutim, u toku operacija stalno je opadao, što se očigledno vidi iz sledećih primera: nemačka 9 armija je 22 juna 1941 imala inženjerski kapacitet 2,5 koji je do 1 aprila 1942 opao na 1,43; 4 oklopna armija je u početku operacija imala 1,34, a u zimskoj odbranbenoj bici (od 6 decembra 1941 do 20 aprila 1942) njen inženjerski kapacitet iznosio je 1,01.

Pun značaj ovih promena može se uvideti tek kada se razmotre uslovi u kojima su se izvodila borbena dejstva. Na Zapadnom frontu 1940 inženjerska podrška nikada nije posustala, no pritom treba

¹⁾ Grosse Pionierfragen des 20. Jahrhunderts in der Sicht des Deutschen Heeres, von generalmajor Hans von Ahlfen, *Wehrkunde*, Z. Nemačka, septembar 1957.

imati u vidu neprestano smanjivanje neprijateljskog otpora, odličnu putnu mrežu i obilno korišćenje bogatih mesnih izvora za potrebe građevinske delatnosti. Međutim, na Istočnom frontu je najteži problem predstavljao nedostatak puteva za brze jedinice. Brzo rešenje tog problema bio je preduslov za sticanje operativne slobode i obezbeđenje redovnog snabdevanja. Za povećanje inženjerskog kapaciteta postojale su ograničene mogućnosti. Ukoliko se više napredovalo na Istok, utoliko su se povećavali inženjerski zadaci, zemljišni i klimatski uslovi bili su teži, a inženjerski kapacitet je opadao. Samostalnost jedinica organizacije Tot, uslovljena političkim razlozima, imala je za posledicu nepotrebno rasplinjavanje snaga.

Jedan primer neshvatanja važnosti inženjerskih problema — koji nisu bili samo inženjerski — predstavljalo je sporo osposobljavanje automobilskeg puta Smolensk — Moskva u jesen 1941, koji je imao izvanredan taktički i operativni značaj. Taj jedini automobilski put osposobljen je za dvosmerni saobraćaj tek posle mesec dana. Problem osposobljavanja i održavanja puteva i objekata na njima vidi se i iz sledećih podataka: u toku prvih pet meseci rata na Istočnom frontu inženjerija je učestvovala sa 58,4% na putnim radovima, a na čišćenju snega u zimskoj odbranbenoj bici sa 33% (procentualna vrednost učešća dobivena je množenjem količine inženjerije sa vremenom njenog angažovanja).

Podaci iz istih izvora (nemačka 9 armija) pokazuju da su inženjerske jedinice utrošile na marševanje, prilikom izvršenja svojih zadataka u pojedinim operacijama, i do 37% vremena, a za odmor svega 0,5—4%, kao i da veći deo pionirskih jedinica nije imao transportna sredstva upotrebljiva na Istočnom frontu. Dobro opremljene inženjerskim mašinama bile su samo jedinice za izradu mostova. Motorizovane čete jurišnih čamaca formirane su tek 1942. Zbog toga su korpusi morali koristiti svoja vozila za prevoz jurišnih čamaca, što je išlo na štetu njihove normalne upotrebe.

Uzdizanju inženjerskog rukovodećeg kadra nije bila posvećena dovoljna pažnja. Lagano napredovanje i nemogućnost ispoljavanja ličnih sposobnosti na položajima višim od komandanta bataljona dovelo je do toga da su mnogi inženjerski oficiri

počeli napuštati svoj rod. Međutim, treba istaći da su pri kraju Drugog svetskog rata mnogi inženjerski problemi ipak bili uspešno rešeni, mada je ostalo dosta i nerešenih.

S obzirom na eventualnu upotrebu taktičkog nuklearnog oružja, može se zaključiti da sadašnjost i budućnost postavljaju nove inženjerske probleme. Isto tako uvodenje integralne motorizacije ukazuje na potrebu za povećanjem brzine kretanja inženjerskih jedinica. Može se očekivati da će dejstvo nuklearnog oružja na komunikacije svih vrsta biti veoma jako i da će se s tim u vezi i inženjerski zadaci povećati.

Van diskusije je da inženjeriju treba motorizovati, mehanizovati i snabdeti oklopom, kao i opremiti je najnovijim inženjerskim borbenim sredstvima — naročito za forsiranje reka (jurišni čamci, amfibiska vozila i pontonski parkovi) i izgradnju puteva i objekata na njima. Postavlja se pitanje kako povećati brzinu kretanja inženjerije kada se ima u vidu da su njeni zadaci povećani, a brzina joj je još uvek jednaka brzini ostalih delova vojske? Oklopne kupole Eben-Emaela savladala je vazdušnodesantna inženjerija, a u zimskoj odbranbenoj bici pred Moskvom doturen je 4 oklopnoj armiji vazdušnim putem materijal za utvrđivanje. Možda je došlo vreme da se, pored motorizovanih pionira, organizuju i vazdušnodesantni? Najzad, i pontonski parkovi bi se mogli doturiti vazdušnim putem u slučaju da su kopneni putevi blokirani ili da je prebacivanje tim putevima sporo.

Očigledno je da iznad materijala stoji trupa. Dok su u vremenu od 1870/71 do 1945 godine inženjerske jedinice posmatrane u okviru četa, bataljona, a ređe i pukova, danas bi možda i ostajanje u pukovskim okvirima predstavljalo lošu primenu pouka iz Drugog svetskog rata. Potrebna je izmena dosadašnjeg merila pri određivanju jačine inženjerije. Čak i kada se uzme u obzir današnje mnogo šire postavljanje inženjerskih zadataka drugim rodovima vojske — što povlači za sobom i problem njihove obuke — povećanje inženjerije preko dosadašnje mere bilo bi aktuelno.

U zaključku pisac ističe da se bez jakih jedinica veze ne može komandovati, a da se bez dovoljno inženjerije neće ubuduće moći ni kretati. Sadašnje centralizovanje

inženjerije u oružanim snagama pojedinih zemalja možda je već znak sagledavanja ovog problema. Međutim, treba ispitati da li će ovo centralizovanje pretstavljati celishodnu i dovoljnu meru.

U završnom delu članka pisac izražava svoje neslaganje sa mišljenjem iznetim u članku majora Bergerhofa »Zadaci inženjerije«²⁾ da pridavanje korpusne inženje-

²⁾ Aufgaben der Pioniere im Heere, von major Bergerhoff, *Wehrkunde*, jul 1957.

Pukovnik Rene de Mec: RAZMATRANJA O UNUTRAŠNJOJ ODBRANI FRANCUSKE TERITORIJE¹⁾

Krajem 1956 god. publikovan je u Francuskoj novi dekret kojim se reguliše organizacija unutrašnje odbrane metropole. U poređenju ranijeg dekreta, od 29 septembra 1950, i ovog novog, pisac želi da utvrdi: da li je i nadalje zadržata ranija koncepcija o unutrašnjoj odbrani teritorije, koja je u suštini težila pojačanju vladine efikasnosti u momentu političke zategnutosti, ili ne. Ograničavajući razmatranje postavljenog problema isključivo na metropolu, pisac ga je znatno suzio.

Na početku svog izlaganja on konstatuje neslaganje dvaju dekreta — ranijeg i sadašnjeg — po pitanju određivanja dana D, koji se uzima kao početak preuzimanja mera za unutrašnju odbranu teritorije. Prema ranijem dekretu, primena ovih mera naređivana je posebnim naređenjem na osnovu odgovarajućih odredaba zakona od 1928 i 1938 god., ili su one jednostavno stupale na snagu početkom mobilizacije. To je automatski povlačilo preuzimanje komande i odgovornosti od strane određenih vojnih starešina i vojnih formacija predviđenih za teritorijalnu odbranu (pisac je naziva »površinskom odbranom«), kao i od strane teritorijalnih organa kopnene vojske, vazduhoplovstva i mornarice, i to u onoj meri u kojoj su oni bili odgovorni u ovom domenu.

Prema novom dekretu, odgovornost i »vrhovna uprava« u unutrašnjoj odbrani

rije divizijama spada u izuzetne postupke, naprimer, pri obrazovanju težišta. Iskustva iz prošlosti demantuju ovakvo tvrđenje. Takođe se ne slaže ni sa gledištem da je stalna fortifikacija prevaziđena i da su utvrđenja stalnog tipa postala izlišna. Takvo gledište se zasniva na pogrešnom tumačenju iskustava iz proteklih ratova. Nužnost zaštite od dejstva nuklearnog oružja nameće stalnoj fortifikaciji nove probleme koje tek treba rešiti.

P. V.

teritorije pripadaju sada ministru unutrašnjih poslova koji radi pod kontrolom vlade, a objavljivanje ratnog stanja ne povlači automatski i preuzimanje komande nad snagama za unutrašnju odbranu teritorije od strane određenih starešina. Otsada će ministar unutrašnjih poslova, koji je inače oduvek bio odgovoran za održavanje reda u zemlji, uzeti u svoje ruke najviše rukovođenje unutrašnjom odbranom teritorije i zadržaće ga sve dok neki novi zakon ili ministarski savet ne odrede drukčije.

Pisac smatra da se ovim niukoliko ne umanjuje čisto vojna odgovornost za odbranu na kopnu, odnosno za odbranu pribrežja od invazionih oružanih snaga, za zaštitu mobilizacije, komunikacija i telekomunikacija. On priznaje da je danas izvanredno teško dobiti jasnu pretstavu o tome kako će izgledati novi opšti rat. Od trenutka kada dođe do upotrebe raznog nuklearnog naoružanja, situacija može evoluirati takvom brzinom da će se odgovorne vlasti naći pred beskonačnim nizom različitih mogućnosti, što će u velikoj meri otežavati njihov zadatak u unutrašnjoj odbrani teritorije. U ovom slučaju mere za zaštitu treba vladi da predloži ministar unutrašnjih poslova koji je i jedino odgovoran za bezbednost unutrašnjosti teritorije u predmobilizacionom periodu.

Iako se zakonom od 1927 god. predviđa da »vojna vlast... mora da obezbedi... stalnu zaštitu u toku vojne i ekonomske mobilizacije«, ipak i tada ostaje u važnosti podela nadležnosti, koja treba da već u slučaju zategnutosti dozvoli najbolju ko-

¹⁾ Propos sur la défense intérieure du territoire, par le colonel René de Metz, *Revue de défense nationale*, Francuska, oktobar 1957.

operaciju između civilnih i vojnih vlasti, naročito onih na najvišem nivou.

Prvi stav čl. 1 novog dekreta ovako je stilizovan: »U cilju održavanja reda mora se uglavnom obezbediti celina nacije, a naročito organi vlade, upravni i komandni organi, uređaji i sredstva neophodni za održavanje aktivnosti i zaštitu stanovništva«. Prevedeno na jezik generalštaba to znači izradu »plana zaštite«, odnosno »planova zaštite« koji bi odgovarali različitim hipotezama. U dekretu se dalje kaže: »Pod jedinstvenom kontrolom vlade, civilne i vojne vlasti pripremaju ostvarenje zaštite nacionalne teritorije«. Ovom rečenicom potpuno je objašnjen pojam nedeljivosti unutrašnje odbrane teritorije, što je i u duhu ranijih instrukcija koje su u tu svrhu predviđale kooperaciju između civilnih i vojnih vlasti. Vojna vlast primiče na sebe »vrhovno rukovođenje« unutrašnjom odbranom teritorije u slučaju kada situacija postane tako ozbiljna da zahteva bilo stvaranje »armiskih zona« bilo objavljivanje ratnog stanja za celu zemlju, odnosno za pojedine delove teritorije u metropoli. Prema tome, rešenje problema unutrašnje odbrane teritorije ne ogleda se samo u perfektnoj kolaboraciji, već i u potpunom kontinuitetu delovanja organa vlasti koji su za ovu odbranu uporedo i odgovorni. Po novom dekretu povećana je i odgovornost Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i njeno trajanje.

U daljem izlaganju pisac se ograničava na razmatranje organizacije, ostavljajući sredstva po strani. Pritom se zadržava uglavnom na pitanjima koja smatra najvažnijim kada se radi o merama za paralisanje neprijateljske akcije u sopstvenoj zemlji: pribavljanju podataka (obaveštenja), primeni sile ili zastrašivanju, moralnom ili intelektualnom delovanju.

Pribavljanje podataka (obaveštenja) on stavlja u prvi plan. Ono dolazi u nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova, čija je delatnost već po definiciji na to i usmerena. No, potrebno je precizirati smisao prikupljanja podataka u ovom vremenu kako bi se prikupljeni podaci pravilno eksploitalisali. U tu svrhu izrađuje se »obaveštajni plan« u koji ulaze ona pitanja iz ove oblasti koje vlada smatra najvažnijim. Pritom treba najtešnje koordinirati rad organa Ministarstva unutrašnjih poslova i obaveštajnih organa koji nisu pod njegovom, direktnom kon-

trolom, kao što su odgovarajući organi Ministarstva narodne odbrane, Predsedništva vlade, raznih privatnih agencija, štampe itd.

Prikupljena obaveštenja klasificiraju se po važnosti i redu hitnosti. Ona služe odgovornom organu za donošenje odluka za akciju.

U doba kada je Armija bila jedino odgovorna u pogledu narodne odbrane, ona je mogla da protiv spoljne agresije neprijatelja, i to isključivo svojim aktivnim efektivima, organizuje i unutrašnju zaštitu i zaštitu na granicama, kako u toku mobilizacije, tako i koncentracije i strategiskog razvoja. Odgovorni komandant (glavnokomandujući) imao je samo da blagovremeno naredi preduzimanje potrebnih mera koje bi preduhitrile bilo kakvu neprijateljsku strategisku inicijativu. Prenoseći ovaj problem danas na plan unutrašnje odbrane teritorije, formiranje snaga, koje su po oceni odgovornog lica potrebne, mora biti organizovano tako da njihovi uzastopni ešeloni budu spremni za upotrebu baš u odgovarajućem trenutku. Današnja mirnodopska vojska ne raspolaže efektivima za ove potrebe, a uz to ona u tom vremenu mora da odgovori i drugim zadacima.

Iz ovih izlaganja proizilazi da organizaciju snaga za unutrašnju odbranu teritorije, koja zahteva brižljive pripreme, treba poveriti jednom kolektivu sastavljenom od civilnih lica i vojnika koji dobro poznaju i postavljenu cilj i karakteristike sredstava za postizanje tog cilja. Dakle, danas se pojavljuje potreba za obrazovanjem komiteta, sastavljenog od visokih civilnih funkcionera i generala, koji bi stajao na raspolaganju vladi. Komitet bi pod sobom morao imati jednu radnu ekipu, sposobnu da pravilno prenese donete odluke i obezbedi koordinaciju u radu različitih organa. Nešto slično predviđa se i novim dekretom o unutrašnjoj odbrani teritorije, gde se pominje obrazovanje »mešovitih štabova«, koji su namenjeni da »pomognu odgovornu vlast i obezbede kontinuitet u trenutku prenošenja nadležnosti«. Time njihova uloga još uvek nije fiksirana, no na svaki način to će biti organi za vezu i koordinaciju, koji će se konstituisati oko nekog većeg obaveštajnog centra sa odgovarajućim sredstvima za vezu.

U vezi novog dekreta već se uvida potreba da se ministru unutrašnjih poslova da mogućnost prenošenja jednog dela odgovornosti za poslove vojne prirode na ministra narodne odbrane (preko nekog generala koji bi za to bio određen). To nameće potrebu stvaranja »vojno« savetnika « pri civilnoj vlasti.

Na osnovu izloženog potrebno je da se već u doba mira formiraju »radne grupe« za najdetaljniju studiju postavljenih problema, za utvrđivanje najefikasnijih rešenja za svaki stepen hijerarhijske odgovornosti, za izradu dosijea i planova koji bi mogli da se primene odmah čim se za to ukaže potreba i izda naređenje. Ove bi radne grupe mogle uspešno poslužiti i kao elementi budućih »mešovitih štabova«, čije bi stalno jezgro bio neki obaveštajni centar.

*

Na kraju pisac rezimira svoja razmatranja ovako:

— Ministar unutrašnjih poslova, koji je nosilac jednog dela odgovornosti za organizaciju unutrašnje odbrane teritorije, biće, verovatno, prvi koji će od vlade tražiti primenu vanrednih mera.

— Konstituisanje jednog »specijalizovanog obaveštajnog centra« poželjno je u svako doba, s obzirom na to da pripremu treba obaviti već u »doba mira«, kako bi se izbegla nepotrebna iznenađenja i zbrka prilikom njihove primene.

— Ministar unutrašnjih poslova treba da bude u svako doba u tesnoj vezi sa ostalim ministrima, a naročito sa ministrom narodne odbrane. U ovu svrhu treba predvideti i osposobiti naročite organe.

— »Odgovornom ministru« treba staviti na raspolaganje potrebna sredstva iz ostalih ministarstava.

— Po pitanju unutrašnje odbrane teritorije, odgovornosti civilnog i vojnog sektora su isprepletane po vremenu i prostoru. Zbog toga je potrebno jedinstvo akcije slično onom između kopnene vojske i vazduhoplovnih snaga. Ne postoji isključivo civilna i isključivo vojna odgovornost.

— Najvažniji imperativ pri organizaciji unutrašnje odbrane teritorije bio bi izbeći poraz u prvim borbama, tj. ne dozvoliti neprijatelju da nas pretekne.

R. P.

NEKA ITALIJANSKA MIŠLJENJA O CIVILNOJ ZAŠTITI U ATOMSKO DOBA

U poslednje vreme italijanski vojni pisci¹⁾ više su se orijentisali na problematiku civilne zaštite. Na ovo je besumnje uticala i parlamentarna diskusija o nacrtu zakona o civilnoj zaštiti od novembra 1956, kao i aktuelno stanje civilne zaštite u Italiji, koje neki pisci nazivaju »gorućim problemom«.

Problem civilne zaštite pojavio se u periodu između dva rata i rastao je uporedo sa razvojem avijacije. U predvečerje Drugog svetskog rata dostigao je velike razmere, zatim su u ratnoj praksi proveravane teoretske postavke i praktična rešenja i traženi novi putevi i bolje organizacione forme. Posle rata briga o civilnoj zaštiti nešto je popustila, ali pojava novih oružja velike razorne moći i usavršavanje postojećih uticali su da se ovaj problem ponovo pojavio, znatno proširen po obimu i značaju. Bez obzira da li će u budućem ratu nuklearno oružje biti upotrebljeno za taktičke ili strategiske

svrhe, eventualni protivnici će svakako pokušati da razaranjem političkih i industrijskih centara, velikih luka i važnih saobraćajnih čvorova itd. smanje jedan drugom ratni potencijal i izazovu defetizam kod stanovništva u cilju uspešnog okončanja rata. Pod takvim uslovima cela bi državna teritorija postala vojište, a civilno stanovništvo i sve one osnovne funkcije pozadine koje uslovljavaju uspešno operisanje oružanih snaga bili bi, kao nikada dosad, ugroženi. Dakle, značaj ci-

¹⁾ Gen. di brig. Ezio Pistotti: »La protezione civile nell'era nucleare«, *Rivista militare*, Italija, jun i oktobar 1957.

Ten. col. a. Vito Giustiniani e Cap. f. Gaetano Salvetti: »Un problema che urge: la difesa civile«, *Rivista Militare*, Italija, septembar 1957.

Col. f. Antonio Severoni: »Parliamo pure della difesa civile«, *Rivista militare*, Italija, novembar 1957.

vilne zaštite sve više raste i ona, prema mišljenjima Đustinijanija i Salvetija, po svojim obimnim zadacima u vaspitavanju, obuci, zaštiti, pružanju pomoći i organizovanju stanovništva, s jedne strane, i psihološkim dejstvom na unutrašnjem frontu, s druge, zaslužuje da se nazove četvrtim vidom oružanih snaga, koji se po važnosti može uporediti sa ostala tri.

Govoreći o ciljevima i mogućnosti civilne zaštite u atomsko doba, general Pistoti posebno ističe moralni faktor koji se manifestuje pre svega svesnom željom i težnjom da se izdrže, naročito u prvoj fazi rata, relativno kratki ali veoma snažni napadi nuklearnim i termonuklearnim oružjem, i da to mora postati osobina cele nacije a ne samo pojedinaca. Želja za borbom i otporom neprijateljskim udarcima, uprkos teškim uslovima samoodržanja, predstavlja osnovnu karakteristiku visokog morala stanovništva. Takav se moral ne postiže dekretom, već rezultira iz saznanja o pravednosti ciljeva za koje se bori i ubedenja da se raspolaže odgovarajućim materijalnim sredstvima koja će, pored ostalih faktora koji na to utiču, omogućiti postizanje pobjede.

Po tvrđenju pisca neki ljudi, u odnosu na civilnu zaštitu, ovako razmišljaju: u poređenju sa veličinom razaranja najvažnijih dobara i ogromnim brojem žrtava usled atomske eksplozije, sve su mere civilne zaštite skoro bezvredne; one mogu donekle smanjiti broj žrtava ali ne i materijalnu štetu. S druge strane, te su mere veoma skupe i predstavljaju ogromno opterećenje za zajednicu još u vreme mira. Prema tome, njihov zaključak je: mere civilne zaštite nisu ekonomične, te su stoga nekorisne. Pisac se suprotstavlja takvim shvatanjima tvrđenjem da, naprimjer, vaspitavanje i obuka stanovništva, njegova preventivna dekoncentracija, stvaranje porodičnih rezervi životnih namirnica, izrada skloništa itd., ne predstavljaju naročito skupe mere. On napominje da su oklopna divizija, eskadrila aviona, krstarica ili nosač aviona itekako skupa i osetljiva borbena sredstva, pa se ipak izrađuju i smatraju efikasnim. Smela je i tvrdnja da će zaštitne mere postići samo minimalne rezultate. Materijalna šteta neosporno se smanjuje blagovremenom dekoncentracijom, a što se tiče ljudskih žrtava, treba se potsetiti da najobičniji rov štiti od toplotnog i radioaktivnog dejstva

nuklearne eksplozije, kao i na to da podzemna skloništa mogu uspešno da izdrže pritisak udarnog talasa. Moralni efekat svih tih mera ne može se izraziti ciframa, ali je sasvim sigurno da će biti itekako značajan za dalju borbu. Dovoljan je jedan mali zaklon pa da se borac pod artiljeriskom vatrom ili mitraljeskim rafalima oseća neuporedivo sigurnijim nego na otvorenom polju.

Kad je reč o civilnoj zaštiti u savremenim uslovima, treba imati u vidu da će eventualni budući rat biti ponekad ograničen po ciljevima i prostoru i da će se voditi i klasičnim sredstvima. Stoga se i pri organizovanju civilne zaštite mora voditi računa o zaštiti od dejstva kako klasičnog tako i nuklearnog oružja.

Današnja klasična sredstva ne razlikuju se bitno od onih iz Drugog svetskog rata. I onda su postojali projektili (razorne i zapaljive bombe) koje su do cilja donosili avioni, rakete malog i velikog dometa, kao i mogućnost upotrebe hemiskog ili bakteriološkog oružja. Prema tome, i problemi civilne zaštite neće se bitno izmeniti, izuzev što će se budući napadi brže izvoditi. Međutim, u slučaju atomskog napada civilna zaštita će se morati uspešno suprotstaviti ne samo trenutnom udarnom, toplotnom i radioaktivnom dejstvu, već i naknadnoj radijaciji i radioaktivnom kišama. A ove se poslednje mogu pojaviti, zavisno od jačine vazdušnih struja u višim sferama, na više od dve stotine kilometara od pogođenog objekta.

Dobro ukopavanje predstavlja jedini način da se ogarantuje zaštita pri čemu se ne može tražiti apsolutnost. Zemljina površina i dalje će ostati prirodan ambijent za život ljudi, mada će se poneki važan element za ekonomsku aktivnost ili oružane snage spustiti pod zemlju. Treba, dakle, tražiti drugi izlaz, koji se, po mišljenju Pistotija, sastoji u smanjivanju osetljivosti eventualnih rentabilnih ciljeva za napad, blagovremenim dekoncentrisanjem pojedinih objekata i izvršenjem unapred planirane evakuacije. Prema tome, ukopavanje u zemlju, dekoncentracija i planiranje evakuacije predstavljaju osnovne mere civilne zaštite, koje treba primenjivati istovremeno, jer se samo tako može postići željeni cilj.

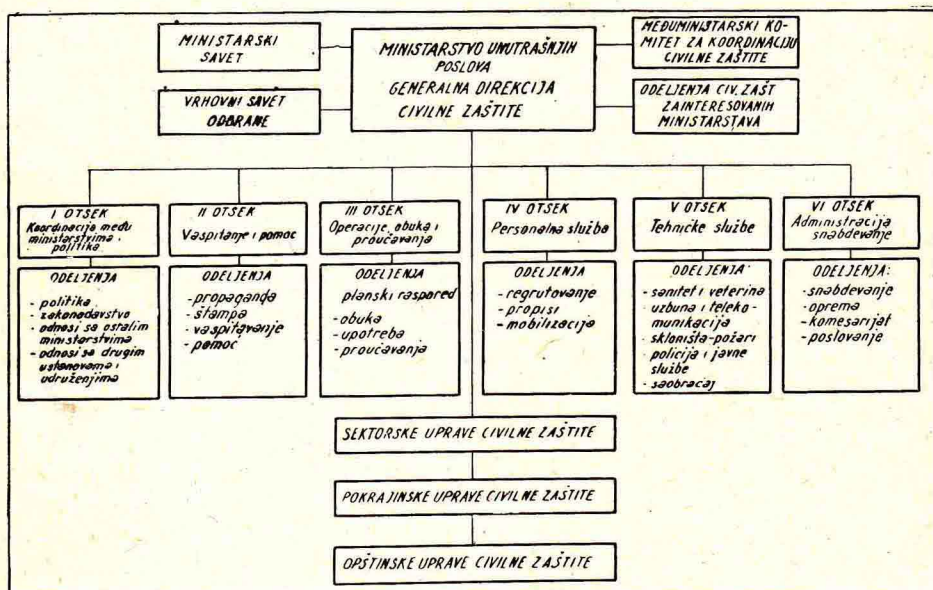
Uzevši u celini, civilna zaštita treba da obezbedi ova četiri osnovna uslova:

pasivnu zaštitu ljudi, dobara i postrojenja; efikasan sistem uzbunjivanja i aktivan doprinos svakog pojedinca odbrani od napada; pružanje pomoći ugroženoj zoni od strane okolnih centara; uspostavljanje saobraćaja, raščišćavanje i najnužnije opravke kvarova prouzrokovanih napadom.

Da bi se problemi s kojima se susreće civilna zaštita mogli što bolje, potpunije i brižljivije proučavati, Đustinijani i Salveti ih dele na osam grupa. Prva grupa obu-

ili neku drugu podelu (naprimer, po funkciji: na preventivne mere, zaštitne i za otklanjanje posledica, ili po vremenu: pre, za vreme i posle napada), sasvim je sigurno da potrebne mere moraju biti preduzete ili planirane još za vreme mira, jer je zbog njihove povezanosti i kompleksnosti svaka improvizacija nemogućna.

Đustinijani i Salveti predlažu i praktične organizacione i druge mere koje bi trebalo preduzeti u cilju uspostavljanja zaista efikasne organizacije civilne zaštite.

Šema 1

hvata vaspitanje, propagandu i psihološki rat; druga regrutovanje, raspored i obuku ljudstva; treća uzbunjivanje, telekomunikacije, radarsku mrežu i organizovanje teritorije; četvrta sisteme zaštite, izradu skloništa, maskiranje, zamračivanje i borbu protiv požara; peta javne službe, javni red, policiju i upravnu vlast; šesta pružanje pomoći, evakuaciju, dekoncentraciju i snabdevanje; sedma sanitet, veterinu i ABH službu; i osma grupa najhitnije opravke i raščišćavanja.

Već se na osnovu ove grube podele može uočiti veličina problema, kao i napore i osetna finansijska sredstva za njegovo rešavanje. No, bez obzira na iznetu

Po njihovom mišljenju te bi mere obuhvatale sledeće:

— vaspitanje stanovništva putem škole, radija, televizije, bioskopa, štampe, vežbi za uzbunjivanje, priredivanja »nedelje civilne zaštite« i drugih sredstava propagande;

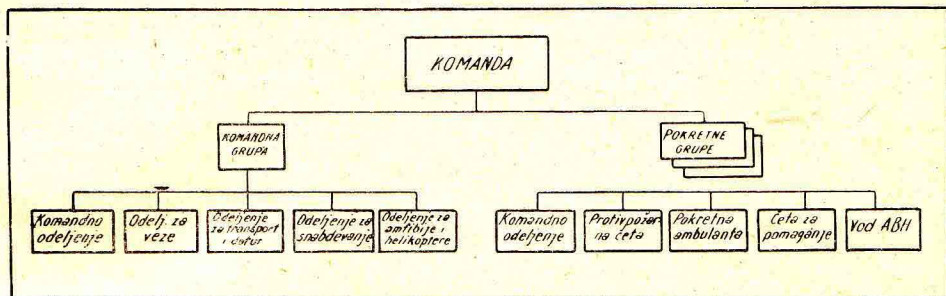
— podelu državne teritorije na određen broj sektora koji bi bili samostalni u operativnom pogledu i snabdevanju, i stvaranje sigurne mreže uzbunjivanja; (jedna od mogućnih varijanti te podele prikazana je na šemi 1);

— regrutovanje jedinica civilne zaštite koje bi se za vreme mira popunjavale dobrovoljcima, a u ratu obveznicima; pri-

prema kadrova na kratkim kursovima; popis žena pogodnih za pojedine dužnosti;

— obuku i opremanje »pokretnih odreda«, u kojima bi bile zastupljene sve službe potrebne za zaštitu, i koji bi mogli u najkraćem roku intervenisati (formacija takvog odreda vidi se iz šeme 2);

zainteresovane opštine; operativni uredi ažuriraju kartu atomske situacije i neprekidno su spremni za intervenciju bilo na mestu eksplozije bilo u zoni opasne radioaktivnosti; kad je napad izvršen, intervenišu smesta opštine svojim sredstvima, zatim pokrajina pokretnim odredima za pripomoć i na kraju sektor sop-

Šema 2.

— pripremu evakuacije, u krajnjoj nuždi, pojedinih gradova, kao i izradu kolektivnih ili grupnih skloništa i organizovanje raščićavanja;

— obezbeđenje efikasnosti i neprekidnosti osnovnih javnih službi (voda, svetlo, plin) izradom skloništa, podelom zaštitne odeće radništvu i obezbeđivanjem zaliha rezervnog materijala;

— pojačanje protivpožarne službe i stvaranje pogodnih organizacija za uspostavljanje saobraćaja i velike i važne opravke (popis i pripremu za mobilizaciju radne snage).

Na osnovu ovih osnovnih zadataka civilne zaštite pisci, uz orijentirnu šemu njene organizacije, posebno ističu tri momenta: prvo, poveravanje operativne funkcije generalnoj direkciji civilne zaštite; drugo, stvaranje »ureda (odeljenja) za civilnu zaštitu« kod raznih zainteresovanih ministarstava; i treće, davanje posebnih ovlašćenja »međuministarskom komitetu za koordinaciju« koji je time i najviša odgovorna instancija i koji bi u slučaju rata prerastao u vrhovnu komandu civilne zaštite.

Po mišljenju pisaca, predloženi sistem obuhvata sve mere civilne zaštite, i, u grubim crtama, funkcionisao bi ovako: uzbuna se sa sektora prenosi na pokrajinu i

stvenim pokretnim odredima (šematski prikaz dejstva vidi se na šemi 3).

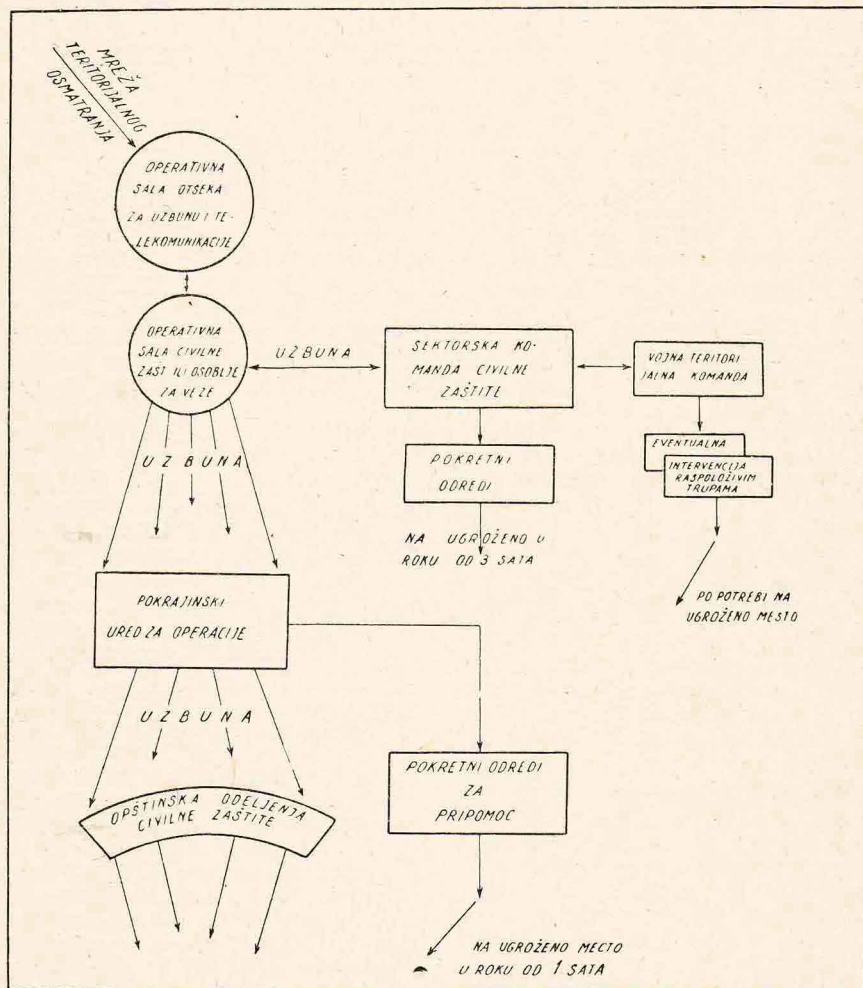
Među najbitnije mere civilne zaštite, general Pistoti ističe obaveštavanje i obuku stanovništva. Poznato je da se čovek utoliko sigurnije i lakše suprotstavlja opasnosti ukoliko je bolje poznaje. Naročito je istaknuta potreba za koordinacijom svih mera u zemlji koje se preduzimaju raznim sredstvima propagande.

Uzbuna je, takođe, značajna mera civilne zaštite, koja u Evropi dobija još veću važnost zbog relativne blizine država i mogućnosti napada u vrlo kratkom roku. Za vreme strategiske uzbune (pre otpočinjanja neprijateljstava), stanovništvo koje ne vrši bitne funkcije za život zemlje evakuisalo bi se iz gradova za koje se pretpostavlja da bi mogli biti verovatni cilj atomskog napada. Blagovremena taktička uzbuna (posle izbijanja sukoba), namenjena pojedinom objektu ili grupi objekata, zavisiće od sistema osmatranja, povezanosti radarske mreže sa komandama civilne zaštite i, konačno, sredstava pomoću kojih se znak za uzbunu prenosi stanovništvu. Ta sredstva moraju biti višestruka, od sirene do radija, i ukoliko budu unapred određena i isprobana, utoliko će efikasnije funkcionisati.

Najbolju zaštitu od napada pruža dekoncentracija koja se sastoji u tolikom

razređivanju objekata da napadač, praktično, udari u prazno. Taj je princip odavno poznat na bojnomoj polju, a njegovo je ostvarenje relativno lako kad je reč o pokretnim elementima, ali je zato utoliko teže kad su u pitanju postrojenja i druge nekretnine. Isti cilj kao i dekon-

nivalo u prošlom ratu ali, da bi bilo efikasno, mora se detaljno pripremiti. Tako, naprimer, treba tačno utvrditi ko mora biti evakuisan, kada, gde i kojim sredstvima. Ovo su sve utoliko teži problemi ukoliko je veći i važniji centar koji se evakuise.

Šema 3

centracija ima i evakuacija, samo s tom razlikom što je njen zadatak neuporedivo lakši, jer se pretežno bavi najpokretnijim elementom — ljudima. Njeno ostvarivanje je moguće i već se široko prime-

I skloništa su široko primenjavana u Drugom svetskom ratu, te se i danas smatraju efikasnim uprkos većoj silini i razornoj moći napada. Treba ih samo prilagoditi zaštiti od radioaktivnosti i spustiti još

dublje pod zemlju kako bi odolela jakom udarnom dejstvu atomske eksplozije. No, skloništa su dosta skupa, naročito kolektivna, te svaka zemlja rešava ovaj problem prema svojim mogućnostima. Skandinavci, naprimer, prave kolektivna skloništa velikog kapaciteta, koja se u vreme mira koriste za javne garaže, stanice podzemne železnice itd., dok se u drugim zemljama više izgrađuju skloništa za pojedine fabrike, preduzeća ili stanbene zgrade, što je kod novih građevina obavezno. Neke države, pak, pristupile su ojačavanju postojećih skloništa i njihovoj adaptaciji za nove potrebe. Kad je reč o skloništim, ne treba zaboraviti i porodične rezerve životnih namirnica i vode. Zbog dejstva nuklearnih bombi, a naročito zbog naknadnog radioaktivnog zračenja, može iskrnuti potreba da se iz skloništa ne izlazi duže vreme. Zato i pomenute rezerve treba pripremiti za sedam, pa i više dana.

Sem iznetih, postoje i druge mere koje će, mada ranije planirane, doći do izražaja tek za vreme napada ili, kad je u pitanju napad nuklearnim oružjem, po njegovom izvršenju. Tu spadaju: protivpožarna i sanitetska služba, raščišćavanja, uspostavljanje najvažnijih službi i obnova. Protivpožarna služba, koja se pokazala neophodnom i pri napadu konvencionalnim sredstvima, postaće još važnija pri napadu nuklearnim oružjem. Usled udarnog i toplotnog dejstva nuklearne i termounuklearne eksplozije, nastaju vrlo jaki požari širokih razmera, te i najbolje organizovana protivpožarna služba neće biti u stanju da savlada sva žarišta, ali će moći da lokalizuje vatru i umnogome smanji ukupnu štetu. U pogledu formi organizacije, ona se neće mnogo razlikovati od protivpožarne službe za vreme mira, s tom razlikom što će protivpožarne čete načelno biti dislocirane na periferiji centara koje štite, i dalje od objekata koji mogu biti verovatni cilj atomskog napada. Sem toga, treba imati u vidu i doprinos pokretnih odreda koji će biti spremni da iz drugih gradova priteknu u pomoć pogođenoj zoni. Međusobna pomoć nije novost pošto je primenijavana i u prošlom ratu, ali ona sada pretstavlja jednu od

bitnih karakteristika buduće civilne zaštite.

Sanitetska služba, u osnovi slična onoj koja je primenijavana i u prošlosti, imaće da ponese daleko veći teret usled ogromnog broja povređenih koje treba sakupiti i podvrći sistematskom lečenju. Njeni problemi biće trojaki: problem radne snage za pronalaženje i spasavanje ranjenih, ozleđenih i kontaminiranih; problem transportovanja i problem lečenja koji će se teško rešavati zbog velikog broja onih kojima će lekarska pomoć biti neophodna. U vezi sa ovim poslednjim treba još u vreme mira obezbediti dovoljno stručnog osoblja i odgovarajućeg materijala. Po podacima koje daje Pistoti, na pripremanje rezervi tog materijala Luksemburg je, naprimer, utrošio oko 50 miliona lira, a ima svega 300 hiljada stanovnika, dok je u SAD, koje imaju 170 miliona stanovnika, utrošeno oko 100 milijardi lira. I kod sanitetske službe se naglašava potreba međusobne pomoći gradova putem pokretnih odreda.

Raščišćavanja i uspostavljanje osnovnih javnih službi spadaju takođe u bitne zadatke posle napada. Ali i za to treba da postoji radna snaga, materijal i tačni planovi odgovarajućih organa i preduzeća. Obnova se planira na duže rokove te samo manjim delom interesuje civilnu zaštitu.

U zaključku svojih napisa svi autori upozoravaju na to da se efikasna civilna zaštita može postići samo ako se zasniva na svesti građana, na tesnoj koordinaciji napora na raznim sektorima, kao i na postojanju određenih finansijskih fondova. Ako se rešavanje problema prepusti inicijativi opština, manjih kolektiva ili privatnih lica, neće se ništa postići. Nužna je intervencija države i stvaranje odgovarajućeg tela koje bi snosilo odgovornost na tom polju. Sem toga, od prvostepenog je značaja da se u okviru saradnje između ministarstava dopune postojeći zakoni (obavezno građenje skloništa u novim zgradama, obezbeđenje radne snage, mere za građansku disciplinu u ratu itd.) i da se do detalja isplaniraju preventivne mere i mere za prvu fazu eventualnog rata.

SeŠ

General-potpukovnik **Karter Megruder**: **SMERNICE ZA VOJNE LOGISTIČARE**

U članku pod gornjim naslovom¹⁾ pisac, zamjenik šefa Štaba za logistiku, obuhvatio je niz elemenata važnih za materijalnu pripremu i obezbeđenje, kao što su: planovi, logistička doktrina, program vojne pomoći, snabdevanje, oprema — materijal, održavanje, opravka, transportovanje, obuka itd., dajući o njima u posebnim odeljcima, ali veoma koncizno, najbitnije iz oblasti onoga što treba činiti i onoga što je već učinjeno. Najinteresantnija piščeva razmatranja su sledeća:

Planovi. — Ratni planovi, kako za opšti tako i za lokalni rat, moraju odražavati snagu jedne armije. Oni se moraju oslanjati na takve *logističke planove* koji pružaju efektivnu logističku podršku, a smišljeni su za izvršenje svih mogućih zadataka armije. Saobrazno tome moraju se voditi tri kontrolna plana — o merama koje treba preduzeti u periodu zategnutih odnosa, o onima koje treba preduzeti posle početka lokalnog rata i o akcijama koje treba izvesti odmah posle početka opšteg rata. Savremena armija mora svojom organizacionom strukturom i svojom redovnom — tekućom — delatnošću što više ukloniti potrebu za mnogim vanrednim postupcima, predviđenim za slučajeve naročite hitnosti i opasnosti.

Logistički planovi se moraju zasnivati na usvojenim taktičkim planovima za odbranu i napad u atomskom ratu. Bez ove međusobne povezanosti logistički planeri ne mogu postavljati realne zahteve u pogledu bojne opreme, ili organizacije i funkcionisanja logističkih trupnih jedinica.

Logistika na vojišnoj prostori. — Logistička doktrina mora da bude ustaljena, pa su u tom pogledu učinjeni veliki napori prošlih godina. Evropsko ratište će zahtevati veće logističke jedinice, čiji rad mora biti predviđen odgovarajućim pravilima i priručnicima. Postoje tri specijalna priručnika iz kojih se vidi osnovna logistička doktrina: *FM 100-10* »Ratna administrativna pravila«, *FM 100* »Logistička komanda« (sada u pripremi), i *FM 101-10* »Organizacijski, tehnički i logistički podaci«. Odgovarajući priručnici svih tehničkih službi, koji obuhvataju

podatke i tehniku izvršenja raznih zadataka, moraju se revidirati i što pre dovesti u sklad sa ova tri osnovna propisa.

Problemi iz oblasti snabdevanja. — Kao prvi zadatak iz ove oblasti ističe se smanjenje broja predmeta — po vrsti i količini — kojima se jedinice snabdevaju. Uzimajući u obzir taktičke i logističke teškoće eventualnog atomskog rata, jasno se ističe da se armiji ne može obezbediti snabdevanje svim sredstvima i potrebama koje bi bilo »poželjno« imati, ali koji nisu bitni i neophodni za pobjedu. Ono što je zaista bitno ne sme biti ugroženo onim što nije neophodno.

Logistički štab je 1952 otpočeo da smanjuje listu raznih predmeta snabdevanja — ustrojavanjem novih kataloga, standardizacijom i uklanjanjem zastarele opreme. Ova ukupna redukcija se morala izvršiti uprkos neophodnog dodavanja mnogih novih predmeta u kompleksnoj opremi. Armija je u 1952 imala oko 1,500.000 raznih predmeta, a novim katalogima od 31 decembra 1955 taj je broj sveden na 949.000. Kasnije, zavodenjem novog naoružanja — vođenih raketa — ovaj je broj nešto povećan. Pisac ističe da se dalje smanjivanje broja predmeta mora nastaviti povećanim naporom; postoje i pokušaji da se iz skladišta na nivou nižih komandnih stepena izbace izvesni retko korišćeni predmeti koji moraju i dalje ostati u opremi, stim da budu uskladišteni samo u magacinima u SAD ili većim depovima prekomorskih baza. U ovom cilju uspostavljen je kontrolni sistem stokova onih predmeta koji se traže manje od triput u 6 meseci.

Uz smanjivanje raznovrsnosti samih predmeta, moraju se smanjiti i količine po normama sledovanja kao i one koje se drže u stokovima. Pored toga, regulisano je da proizvođači isporučuju izvesnu opremu — materijal — direktno potrošaču. Time su se znatno smanjili troškovi oko prijema, smeštaja i čuvanja materijala, a broj velikih depova sveden je od 73 na 48.

Za depoe u alternativno zaštićenim zonama treba izraditi praktične ažurne duplikate kontrolnih inventarskih spiskova da bi se omogućio kontinuitet snabdevanja u vanrednim slučajevima. Obezbeđeno ču-

¹⁾ Guidelines for Army Logisticians, by Lt. Gen. Carter B. Magruder, *Army Information Digest*, jul 1957.

vanje i široka podela ovih podataka bitan je uslov za sprečavanje gubitka kontrole pri eventualnom atomskom napadu.

M a t e r i j a l. — Postojeći način proračunavanja potreba bio je podvrgnut svestranoj reviziji, pri čemu je utvrđeno da su potrebne samo male osnovne promene. Veliki problem u ovoj oblasti nije metodologija, već činjenica da su zahtevi različiti, saobrazno različitim koncepcijama budućeg rata. Ove se, pak, menjaju počev od koncepcije masovne odmazde u jednom ultra kratkom ratu, pa do koncepcije dugotrajnog klasičnog rata.

Mora se obezbediti zamena zastarele opreme. Zbog zastarelosti i da bi se obezbedilo korišćenje napretka tehnologije i mnogobrojnih tehničkih novina, novčana vrednost celokupnog armiskog inventara mora se zamenjivati prosečno svakih četrnaest godina. No, pošto su uvedeni i predmeti kao što su vođene rakete i avioni, potrebno je vršiti bržu zamenu, jer se tehnologija ovih predmeta unapređuje znatno bržim tempom.

Modernizacija kataloga mora se koristiti u punoj meri da bi se unapred isticali i evidentirali predmeti sa rokovima od dve, tri ili četiri godine. Ovim će se sprečiti nabavka nepotrebnih delova; pored toga, olakšaće se i standardno održavanje zastarele opreme i pomoći će se planiranju.

Najveći deo vojnog budžeta se troši za nabavku novog oružja, dok se malo ostavlja za zamenu starijeg. Zbog toga u zalihama mnogih skupih predmeta ima mnogo modela raznog stepena zastarelosti. Pošto je za održavanje bojne gotovosti armije na visini neophodna najmodernija oprema, to se za mirnodopsko vežbanje mora koristiti starija oprema donunjena sa doista nove opreme, kako bi se trupa blagovremeno upoznala i navikla na nju. Municiju i oružje manjeg kalibra treba pri obuci i vežbanju koristiti do maksimuma.

I n d u s t r i s k a m o b i l i z a c i j a SAD postaje razvojem termonuklearnih kapaciteta drugih zemalja sve važnija »kako bi SAD bile sposobne za neposrednu odmazdu u slučaju iznenadnog atomskog napada«. Međutim, nailazi se na težnju za održavanjem rezervnih zaliha nuklearnog i izvesnog klasičnog oružja, dok je znatno manje nastojanje za održavanjem postojećih proizvodnih mogućnosti. Ovo, pak, zahteva da se ponovo uzmu u pro-

cenu i razmatranje osnovi mobilizacije proizvodnje za potrebe armije.

Oslobađajući se sopstvenih proizvodnih sredstava i opreme koji joj nisu više potrebni za mirnodopsko snabdevanje, Armija SAD mora zadržati samo ono što je nužno za mobilizaciju. Predmeti koji su sada podesni za proizvodnju mogu zastareti ili se mobilizacijska potreba za ovima može izmeniti promenom ratne koncepcije, a i sama oprema može zastareti. Načela kojih treba da se pridržava Štab za logistiku u pogledu mobilizacije proizvodne baze su ova:

1) nastojati da se u mirno doba održe u pogonu one fabrike koje su potrebne za održavanje mirnodopskih efektivna, opremljenih najvažnijim savremenim oružjem, poboljšavajući proizvodnju opreme gde god to napredak ozbiljno zahteva; ova postrojenja i uređaje treba u najmanju ruku održavati na minimumu ekonomskog rentabiliteta;

2) u atomskom ratu obezbediti neprekidnu proizvodnju oružja i opreme koja je potrebna da se rat preživi; rasutost proizvodnih kapaciteta po čitavoj zemlji pomoći će da se ovaj cilj postigne;

3) održavati takvu proizvodnu bazu koja će obezbediti klasičnu opremu potrebnu za *mali rat*. Nova postrojenja obezbediti samo za nove značajne predmete, ili tamo gde su metode proizvodnje važnijih predmeta znatno usavršene.

U s a v r š a v a n j e o p r e m e. — Među najveće teškoće armije spada i popuna dovoljnim brojem sposobnih tehničara, kojim bi se obezbedilo pravilno rukovanje komplikovanim opremom i njeno održavanje. Kao jedna od mera za rešenje ovog problema preporučuje se uprošćavanje opreme — u obimu kojim bi se smanjile potrebe za visoko obučanim specijalistima koji se sada traže. U ovom smislu potrebno je ugovorima sa najistaknutijim proizvođačima postići da uproste opremu i rukovanje njome. Za rešavanje ovog problema obrazovan je u odeljenju za rukovanje opremom poseban otek.

Održavanje i opravka opreme. — U ovom se odeljku ističe da se mora nastaviti sa smanjenjem broja rezervnih delova, iako je njihova inventarska vrednost od 6 milijardi dolara u julu 1952, svedena 30 septembra 1956 na 4,3 milijarde, a njihov broj od 900.000 sveden je na 646.000.

U toku 1957 armija je energično nastojala da se iz aktivne vojske eliminišu sva specijalna vozila iz Drugog svetskog rata. I druga zastarela tehnika moraće se odstraniti, ukoliko korisnost ovih predmeta ne opravdava troškove njihovog održavanja.

Standardizacija treba da dođe do punog izražaja, a naročito kada se nabavlja više raznih tipova i modela opreme.

Armija je preplavljena raznim rezervnim delovima mašina i aparata komercijalnog tipa, ali će standardizacija tih predmeta omogućiti reduciranje rezervnih delova, tako da ih bude 2—3 vrste, a ne 20 ili više kao što je sada slučaj. Ovako odabrani tipovi i modeli treba da potiču od onih firmi i proizvođača od kojih se može očekivati da će biti sposobni da udovolje količinskim zahtevima koji se predviđaju za budućnost.

Vazdušni transport. — U oblasti transporta treba izvršiti pripreme za savlađivanje opštih transportnih teškoća atomskog rata, koristeći u potpunosti postojeće i razvojne transportne mogućnosti aviona. Uzimajući realno u obzir ograničenja transportnog kapaciteta i odgovarajuće troškove, Armija SAD ipak nameće da iskoristi svaku prednost koju pruža vazdušni prenos ljudstva i materijala u atomskom ratu, a pogotovu preko mora i okeana.

Snage KoV moraju biti opremljene elementima za vazdušni transport, koji se može organizovati čak i u borbenoj zoni — uprkos neprijateljskih raketa *zemlja-vazduh*. Izgleda da su za ovo teški helikopteri jedno od dosada najboljih sredstava. Usto armija mora nastojati da proširi upotrebu transportnih aviona, sposobnih za kratko uzletanje i sletanje, koji

mogu da se koriste i sa otvorenih polja i nabrzinu pripremljenih poletno-sletnih staza divizijskog tipa.

Kadrovski problem. — U ovoj oblasti se kao cilj postavlja poboljšanje celokupnog sistema razvoja logističkih rukovodilaca. Oficiri, koji imaju logističke funkcije (G-4), moraju biti stručnjaci. Za popunu ovakvim oficirima postoji plan obuke i to kako za one iz tehničkih službi, tako i iz rodova vojske. Uopšte, mora se poboljšati kvalitet logističkih kurseva u svim vojnim školama. Sada su najbolje obučeni oni logističari koji su obavljali sve poslove u Štabu za logistiku, mada se veliki deo logistike može naučiti i određivanjem na službu u G-4 komande prekomorskog ratišta. Američke škole moraju uliti oficirima sledeće četiri osnovne koncepcije moderne logistike:

1) Obezbeđenje najveće bojne gotovosti zemlje, u okviru maksimalnih vojnih izdataka koje država može podneti, zahtev da se pri izboru opreme za armiju početni troškovi i princip lakoće održavanja materijala uvek razmatraju sa ostalim važnijim vojnim faktorima.

2) Za borbu treba imati samo bitnu opremu, makar i po cenu nedostatka nekih željenih, ali nebitnih predmeta.

3) Dobra strategija se ne sastoji samo iz pravilnog izbora dejstava protiv snaga ili sredstava koji su bitni za neprijatelja, već iz pravilnog proračuna da opstvene snage u ovim dejstvima mogu biti u potrebnoj meri logistički podržane.

4) Izvršenje postavljenih zadataka ne zavisi toliko od prebacivanja snaga na pogodno bojište, koliko od njihovog održavanja na njemu.

M. S.

*General-major R. Tanasković i pukovnici S. Konvalinka
i D. Krneta*

S A D E J S T V O

U knjizi su svestrano i temeljno razmotreni problemi sadejstva i osnovni principi njegove organizacije u taktičkim i operativnim okvirima. Posebno mesto dato je značaju i organizaciji taktičkog sadejstva u osnovnim vidovima borbe u naročitim uslovima dejstva, a ukazano je i na perspektive sadejstva u uslovima upotrebe nuklearnog oružja.

Rešenjem Državnog sekretara za poslove narodne odbrane odobreno je da se ova knjiga može koristiti kao udžbenik za nastavu u JNA. Ona će korisno poslužiti ne samo pitomcima i slušaocima raznih vojnih škola i kurseva, nego i celokupnom starešinskom kadru naše Armije.

Knjiga ima 233 stranice sa 17 skica i izašla je u izdanju »Biblioteke vojnih udžbenika i priručnika«. Cena 350 dinara.

Kolektiv stručnjaka

ATOMSKO ORUŽJE I ZAŠTITA

(Zbirka članaka)

U knjizi su obuhvaćena osnovna pitanja iz oblasti atomistike: o nuklearnoj energiji, fizici, eksplozivima i reaktorima,

o konstrukciji atomskog oružja i lansirnim sredstvima, o vrstama i efektima nuklearne eksplozije na živu silu, tehniku i materijal. Pored toga, obrađena su i pitanja o primeni atomskog oružja u kopnenoj vojsci, mornarici i vazduhoplovstvu, zatim operativnotaktički problemi u vezi sa pomorskim i vazduhoplovnim bazama, tehničke i medicinske mere zaštite, posledice atomskog rata, itd.

Knjigu je izdala »Vojna biblioteka — naši pisci« VIZ-a JNA »Vojno delo«. Knjiga ima 453 strane, a cena joj je 500 dinara.

General-potpukovnik Jovo Vukotić

ZADRŽAVAJUĆA ODBRANA

Knjiga je napisana na osnovu iskustva iz Drugog svetskog rata, NOR-a i rata u Koreji. Podeljena je na dva dela. U prvom delu su teoriska izlaganja, analize i zaključci, a u drugom primeri ilustrovani skicama.

Posebno mesto u knjizi dato je ulozi partizana i ubačenih jedinica u neprijateljsku pozadinu, protivudaru, protivnapadu, zasedama i borbi u okruženju.

Rodove vojske autor razmatra sa opšte vojne tačke gledišta. Istaknuta je vidna razlika između »klasične« i zadržavajuće odbrane u eventualnom budućem ratu.

Delo je izašlo kao III knjiga »Vojne biblioteke — naši pisci«, a ima 193 stranice sa 16 skica u bojama. Cena 400 dinara.
